

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Лебези Юлії Олександрівни на дисертацію Луценко Людмили Василівни
на тему «Адміністративно-правові засади діяльності органів публічної
влади у сфері детінізації доходів громадян в Україні», поданої на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю
12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Тема «Адміністративно-правові засади діяльності органів публічної влади у сфері детінізації доходів громадян в Україні» є вкрай актуальною в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій держави. Тінізація доходів громадян становить одну з найбільш складних і системних проблем національної економіки, адже вона призводить до втрат державного бюджету, зниження рівня соціальної захищеності населення, викривлення конкурентного середовища та створення сприятливого ґрунту для корупційних практик. У таких умовах ефективна діяльність органів публічної влади щодо виявлення, запобігання та протидії тінізації доходів набуває особливого значення та потребує наукового осмислення.

З огляду на євроінтеграційний курс України, детінізація економіки є також важливою передумовою зміцнення фінансової стабільності, підвищення прозорості державних інституцій та гармонізації національного законодавства з нормативами ЄС. Публічна адміністрація має працювати на засадах відкритості, відповідальності та професійності, що вимагає якісно нового підходу до адміністрування доходів громадян, розбудови цифрової інфраструктури, посилення міжвідомчої координації та удосконалення правових механізмів контролю.

Важливим чинником актуальності є й зростання масштабів трудової міграції, розширення дистанційної зайнятості та поширення нових форм економічної діяльності, що ускладнюють контроль за легальністю доходів.

Це потребує адаптації адміністративно-правових інструментів до сучасних викликів цифрової та глобалізованої економіки.

Таким чином, комплексне дослідження адміністративно-правових засад детінізації доходів є надзвичайно затребуваним, оскільки сприяє вдосконаленню державної політики, формуванню ефективної системи публічного управління та забезпеченню справедливому соціально-економічному розвитку держави.

Актуалізація доцільності дослідження проблеми юридичних гарантій законності дозвільної діяльності пов'язується також і з прийняттям відповідно до вимог Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» (від 17.12.2020 року №1116-IX), Указу Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» № 68/2016 від 26 лютого 2016 року, в межах виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки, Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року, Концепції Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних послуг; Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку, Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів, Державної цільової соціальної програми з утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2028 року, Концепції вдосконалення державного регулювання господарської діяльності тощо та ін.

З огляду на викладене, а також зважаючи на необхідність проведення комплексних монографічних наукових праць з досліджуваної проблематики в умовах оновлення адміністративно-процесуального права, тема дисертації Л.В. Луценко є актуальною і своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій.

Загальний аналіз змісту дисертації свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і високий науковий рівень, теоретичне і практичне значення для вдосконалення адміністративно-правових засад діяльності органів публічної влади у сфері детінізації доходів громадян в Україні, а також для проведення науково-дослідної і правотворчої діяльності та у навчальному процесі.

Дисертація Л.В. Луценко характеризується системним підходом до предмета дослідження. Визначені в роботі задачі дослідження відповідають його загальній меті, яка полягає у визначенні адміністративно-правових засад діяльності органів публічної влади у сфері детінізації доходів громадян в Україні, формулювання науково-обґрунтованих пропозицій та рекомендацій щодо його удосконалення. Структура повністю відповідає меті і задачам дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що в концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих здобувачем наукових положеннях, висновках і рекомендаціях, забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень; застосуванням комплексу наукових методів, адекватних об'єкту, предмету, меті і задачам дослідження; використанням сучасних досягнень юридичної науки та широкої джерельної бази дослідження; здійсненням апробації основних концептуальних ідей і положень дослідження. Вдалий вибір методів дослідження, аналіз і синтез наукової літератури, нормативно-правових актів та узагальнення отриманої

інформації з метою дослідження адміністративно-правових засад забезпечення права людини на безпечне довкілля в контексті українського державотворення, спрямованого на розбудову сервісної моделі системи суб'єктів публічної адміністрації, дозволили успішно розв'язати поставлені задачі.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх апробацією у відкритому друку, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Достовірність одержаних результатів підтверджується не тільки їх суто науковою значимістю, як певною системою здобутих дисертантом нових знань, що заповнюють деякі прогалини в адміністративно-процесуальному праві України, але й їх практичною витребуваністю на сучасному етапі, зокрема для вдосконалення чинного національного законодавства в тій його частині, що стосується адміністративно-правових засад діяльності органів публічної влади у сфері детінізації доходів громадян в Україні. Проведена автором науково-дослідна робота є результатом його власних напрацювань, вдалою спробою визначення с

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Переходячи до оцінки основних положень і висновків дисертації, варто зазначити, що в роботі порушені нерозроблені раніше наукові та практичні задачі, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити ряд пропозицій. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому способі розв'язання конкретних теоретико-правових питань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у національній юриспруденції комплексних наукових досліджень, присвячених здійсненню характеристики адміністративно-правових засад детінізації доходів громадян в Україні. У

результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій і висновків, зокрема:

вперше:

- узагальнено та типологізовано суб'єктів детінізації за п'ятьма функціональними кластерами (такими як стратегічно-нормативний, оперативно-контролюючий, правоохоронно-розслідувальний, інформаційно-аналітичний та координаційно-міжнародний), що дозволяє цілісно охарактеризувати архітектуру інституційного середовища;

- обґрунтовано доцільність функціонування інституційно узгодженої, людиноцентричної й правозахисної моделі діяльності органів публічної влади у сфері детінізації доходів громадян, що має інтегрувати підходи responsive regulation і risk-based supervision, операціоналізувати триєдиний зв'язок «стимули – правозастосування – дані», що конкретизує умови інституційної сумісності (інтероперабельність реєстрів, уніфікація доказових стандартів, DPIA та лог-аудит доступів), та здатно визначити статус громадян як співрегуляторів і запровадити репрезентативну систему індикаторів результативності, яка поєднує поведінкові та фінансові ефекти;

удосконалено:

- концепцію інституціоналізації міжсекторального партнерства, яка передбачає створення постійно діючих робочих груп та укладення меморандумів про співпрацю між органами публічної влади та ІГС з метою виявлення та протидії тіньовим економічним практикам на локальному рівні;

- пропозиції удосконалення діяльності органів публічної влади у сфері детінізації доходів громадян в Україні шляхом розробки і прийняття єдиного Закону «Про детінізацію національної економіки», вдосконалення методології оцінки рівня тіньової економіки, створення інтегрованих інформаційних платформ для координації міжвідомчої взаємодії, впровадження електронних систем моніторингу і звітності для підвищення прозорості та підзвітності органів влади, а також організації регулярних навчальних програм для підвищення кваліфікації державних службовців, що

разом створює цілісний інструментарій для підвищення ефективності державної політики детінізації економіки в Україні;

- розуміння змісту політики детінізації доходів громадян, що має спиратися на дотримання таких принципів регулювання, як верховенство права, пропорційність, процесуальні гарантії, risk-based supervision, responsive regulation, що має відображатися у вигляді дизайн-вимог до рішень: DPIA, лог-аудит, мінімізація даних, прозорість алгоритмів податкового контролю та нагляду;

набули подальшого розвитку:

- підходи до регіональної специфіки стимулювання публічної експертизи, зокрема потреби в аналітичному супроводі економічних процесів у прифронтових, постраждалих від війни або прикордонних громадах як ключових осередках ризику тінізації;

- систематизація суб'єктного складу тіньової економічної діяльності й запропоновано придатні для правозастосування критерії ідентифікації (правовий статус предмета, правомірність методу, відповідність обліку/звітності, рівень організованості);

- класифікація нормативно-правових актів у сфері детінізації доходів громадян за: юридичною силою; предметом (галузевою належністю); функціональним призначенням; колом адресатів; ступенем узагальненості; часовим режимом дії; способом правового впливу; стадіями комплаєнс-циклу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

- *науково-дослідній діяльності* – висновки та пропозиції щодо встановлення адміністративно-правових засад детінізації доходів громадян в Україні;

- *правотворчій діяльності* – у процесі підготовки пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства України щодо забезпечення

ефективності адміністративно-правових засад детінізації доходів громадян в Україні;

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення адміністративно-правових засад детінізації доходів громадян в Україні;

навчальному процесі – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Фінансове право» у процесі підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей та наукових повідомлень.

Повнота викладання наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Результати дослідження, його основні висновки та рекомендації оприлюднені на 2 науково-практичних конференціях, а саме «Права людини та публічне врядування» (м. Чернівці, 2025 р.); «Modern Achievements in Legal Science and Practice» (м. Рига, Латвійська Республіка, 2025 р.). Основні положення роботи знайшли відображення в 5 наукових статтях, з них 4 опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, та 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Зауваження та дискусійні положення.

Разом з тим, визнаючи загалом високий теоретичний рівень дисертації Л.В. Луценко, її значне практичне значення, варто зазначити, що це не виключає можливості критично підійти до окремих позицій, висловлених здобувачем у роботі, зупинитися на деяких конкретних зауваженнях і побажаннях.

1. Попри безсумнівну глибину теоретико-методологічного аналізу, текст дисертації місцями надмірно ускладнений термінологічно й стилістично. Широке використання складних концепцій, розгалужених класифікацій та багаторівневих конструкцій без достатньої їх «приземленості» до практичних кейсів ускладнює сприйняття навіть для підготовленого читача. Частина формулювань має характер радше програмних або концептуальних, ніж прикладних, що створює ризик розриву

між високим рівнем теоретичного узагальнення та можливостями практичної імплементації запропонованих підходів органами публічної влади, особливо на місцевому рівні;

2. За наявності глибокого концептуального опрацювання проблематики детінізації доходів громадян, емпіричний блок виглядає відносно скромним, що послаблює доказовість окремих тверджень щодо причинно-наслідкових зв'язків між регуляторними інструментами та змінами в поведінці платників. Розширення емпіричної частини – хоча б за рахунок панельного аналізу доступних публічних даних – суттєво підсилило б переконливість сформульованих висновків;

3. Попри неодноразові згадки про важливість захисту персональних даних, інформаційної приватності та необхідність належного контролю за обробкою інформації, відповідні аспекти не дістали достатньо глибокого опрацювання. У роботі лише загально окреслено ризики надмірної фіскалізації, упередженого застосування алгоритмів та витоків даних, однак відсутній розгорнутий аналіз потенційних колізій із конституційними гарантіями прав людини та загальноєвропейськими стандартами у сфері захисту персональних даних. Не подано й конкретних моделей узгодження цілей детінізації з вимогами мінімізації втручання в приватне життя, що зумовлює помітний дисбаланс між підходом, орієнтованим переважно на використання даних як ресурсу управління, та правозахисним виміром досліджуваної проблематики;

4. У дисертації детально розглянуто загальнонаціональні механізми детінізації, однак недостатньо враховано територіальну диференціацію тіньових процесів. Рівень неформальної зайнятості, прихованих доходів та економічних ризиків суттєво відрізняється між регіонами, зокрема між прифронтовими територіями, великими міськими агломераціями та депресивними сільськими районами. У роботі не проаналізовано, як ці відмінності мають впливати на вибір адміністративно-правових інструментів, систему контролю чи розподіл ресурсів між центральними та місцевими

органами влади. Відсутність регіонального зрізу звужує практичну цінність дослідження та ускладнює можливість його застосування у формуванні адресних, просторово диференційованих політик детінізації.

Наведені спірні положення і висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка носить самостійний і творчий характер, має наукову і практичну цінність. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом. В дослідженні автору вдалося досягти його мети.

Викладене дозволяє зробити висновок, що дисертація **«Адміністративно-правові засади діяльності органів публічної влади у сфері детінізації доходів громадян в Україні»** є за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, достовірністю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів, а також за кількістю і якістю опублікованих праць та за оформленням відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – **Луценко Людмила Василівна** – заслуговує на присудження їй за результатами публічного захисту наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного, господарського
та екологічного права

Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Ю.О. Легеза

Підпис Легези Ю.О. засвідчую:
Вчений секретар Вченої ради
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Т.М. Калужна